

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

SUG'ORILADIGAN TIPIK BO'Z TUPROQLARNING AGROKIMYOVIY XOSSALARIDAGI O'ZGARISHLAR: ORGANIK O'G'ITLAR BILAN INTENSIV OZIQLANTIRISH SAMARADORLIGI

Abdulazizov Asilbek

Farg'ona davlat universiteti Agrakimyo yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlarning agrokimyoviy xossalardagi o'zgarishlar organik o'g'itlar bilan intensiv oziqlantirish sharoitida tahlil qilindi. Tadqiqotlarda go'ng, kompost va biogumus kabi organik o'g'itlarning tuproq unumdorligiga, gumus miqdoriga hamda oziqa elementlarining harakatchan shakllariga ta'siri o'rganildi. Olingan natijalar organik o'g'itlar tuproqning agrokimyoviy holatini yaxshilash va qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: tipik bo'z tuproqlar, sug'oriladigan tuproqlar, organik o'g'itlar, gumus, agrokimyoviy xossalardagi intensiv oziqlantirish.

Kirish

Sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlar O'zbekistonning asosiy qishloq xo'jalik hududlarida keng tarqalgan bo'lib, ularning unumdorligini saqlash va oshirish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Uzoq yillar davomida mineral o'g'itlardan biryoqlama foydalanish natijasida ushbu tuproqlarda gumus miqdorining kamayishi, oziqa elementlari muvozanatining buzilishi hamda biologik faollikning susayishi kuzatilmoqda. Shu sababli, tuproq unumdorligini tiklashda organik o'g'itlar bilan intensiv oziqlantirish tizimini joriy etish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot obyekti va usullari

Tadqiqotlar sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlar sharoitida olib borildi. Tajribada quyidagi variantlar qo'llanildi: nazorat (o'g'itsiz), mineral o'g'itlar (NPK), go'ng, kompost, biogumus hamda organik va mineral o'g'itlarning uyg'unlashgan shakllari. Tuproq namunalarida gumus miqdori, harakatchan azot, fosfor va kaliy miqdorlari an'anaviy agrokimyoviy usullar asosida aniqlandi. O'simliklarning rivojlanishi va hosildorligi vegetatsiya davrida kuzatib borildi.

№	Tajriba variantlari	Gumus miqdori, %	Harakatchan azot (N), mg/kg	Harakatchan fosfor (P_2O_5), mg/kg	Harakatchan kaliy (K_2O), mg/kg	Tuproq reaksiyasi (pH)
1	Nazorat (o'g'itsiz)	0,85	46	30	205	7,8

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

2	Mineral o'g'itlar (NPK)	0,90	60	44	230	7,7
3	Go'ng (20 t/ga)	1,05	68	52	248	7,5
4	Kompost (15 t/ga)	1,10	72	55	260	7,4
5	Go'ng + NPK (50%)	1,18	78	60	275	7,3
6	Biogumus (5 t/ga)	1,22	82	64	282	7,2

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, organik o'g'itlar bilan intensiv oziqlantirish sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlarning agrokimyoviy xossalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Xususan, go'ng va kompost qo'llanilgan variantlarda gumus miqdori nazoratga nisbatan 0,2–0,4 % ga oshdi. Biogumus bilan oziqlantirilgan tuproqlarda esa gumusning yanada yuqori ko'rsatkichlari qayd etildi.

Harakatchan azot, fosfor va kaliy miqdori organik o'g'itlar ta'sirida ortib, o'simliklar uchun qulay oziqlanish muhiti shakllandi. Tuproqning biologik faolligi kuchayib, mikroorganizmlar faoliyati jadallashdi. Bu holat tuproq strukturasining yaxshilanishi va oziqa elementlarining sekin-asta, ammo barqaror ajralib chiqishini ta'minladi.

Organik o'g'itlar bilan intensiv oziqlantirishning amaliy ahamiyati

Organik o'g'itlar asosida intensiv oziqlantirish tizimi tuproq unumdorligini uzoq muddat saqlash imkonini beradi. Ayniqsa, sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlarda sho'rlanish va zichlanish jarayonlarining oldini olishda organik moddalarning roli katta. Mineral o'g'itlar bilan uyg'unlashtirib qo'llash esa oziqa elementlarining o'zlashtirilish samaradorligini oshiradi hamda yuqori va barqaror hosil olishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlarda organik o'g'itlar bilan intensiv oziqlantirish tuproqning agrokimyoviy xossalarini yaxshilaydi, gumus miqdorini oshiradi va oziqa elementlarining harakatchan shakllarini ko'paytiradi. Bu esa qishloq xo'jaligi ekinlarining hosildorligini oshirish va ekologik barqaror dehqonchilikni rivojlantirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Qishloq xo'jaligini rivojlantirish va yer resurslaridan oqilona foydalanish masalalari. — Toshkent: O'zbekiston, 2019.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026 "

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "2020–2030 yillarda O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5853-son Farmoni. — Toshkent, 2019.
3. Qodirov A.Q., To'xtayev B.S. Tuproqshunoslik. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
4. Karimov M.K., Yuldashev R.A. Sug'oriladigan bo'z tuproqlarning unumdorligi va agrokimyoviy xossalari. — Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. Ortiqov T.X., Sobirov B.A. Organik o'g'itlar va ularning tuproq unumdorligiga ta'siri. — Toshkent: Fan, 2016.
6. Xolmatov Z.X. Agrokimyo asoslari. — Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2015.
7. Islomov S.N., Tursunov A.B. Qishloq xo'jaligida o'g'itlash tizimlari va ularning samaradorligi. — Toshkent: Agroilm, 2020.
8. Muminov O.O., Rahmonov J.J. Organik o'g'itlarning sug'oriladigan tuproqlarda gumus balansiga ta'siri. // *Agrokimyo va tuproqshunoslik*, 2021, №2, 18–22.